

LR Seimo aplinkos apsaugos komitetui

El. paštu: aak@lrs.lt

2020-05-20 Nr. BEF-4-2015

LR Aplinkos ministerijai

El. paštu: info@am.lt

DĖL MEDŽIOKLĖS TAISYKLIŲ PAKEITIMO

VšĮ Baltijos aplinkos forumas susipažino su portale e-seimas.lrs.lt paskelbtu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo pakeitimo“ (2020 m. gegužės 8 d. Nr. D1-268) ir teikia šias pastabas:

1. Nepritariame įsakymo 2.6 punkte išdėstyta Medžioklės taisyklių 10.2.6 papunkčio formuluotei, kuria įtvirtinamas leidimas „medžioklinius prožektorius, kurių šviestuvus žibintas pritaisytas prie šautuvo“ naudoti ne tik šernų (tykojant), bet ir kitų gyvūnų medžioklei.

Manome, kad šio punkto išplėtimas yra grindžiamas poreikiu medžioti išvardintas invazinių gyvūnų rūšis, tačiau abejojame ar išvardintų invazinių rūšių gausos reguliavimui skirtos medžioklės nakties metu yra efektyvesnės už šviesiuoju paros metu rengiamas medžiokles, ar kitas praktikoje taikomas šių gyvūnų gausos reguliavimo priemonės. Šio punkto įsigaliojimas leistų prie šautuvo vamzdžio tvirtinamus prožektorius masiškai naudoti daugelyje medžioklių, todėl realiai sukontroliuoti ar gyvūnai, kuriems šis medžioklės būdas nėra leistinas, buvo sumedžioti naudojant prožektorius ar be jų, nebus jokių galimybių. Be to, papildomų medžioklę lengvinančių priemonių naudojimą vertiname kaip neetišką, nes jos mažina aukos išgyvenimo galimybę didinant medžiotojo galimybes sumedžioti laimikį, todėl laikome, kad tokių priemonių įteisinimas pažeistų LR Medžioklės įstatyme įtvirtintą pareigą medžiotojui laikytis racionalios ir etiškos medžioklės reikalavimų. Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad medžiojant tamsiuoju paros metu galimos klaidos tikimybė yra didesnė, ypač jei medžiojami vandenyje gyvenantys gyvūnai, todėl yra rizika, kad būtų sumedžiojamos ir saugomų gyvūnų rūšys.

2. Nepritariame įsakymo 2.1 punkte išdėstytiems Medžioklės taisyklių 2.12 papunktyje, bei įsakymo 2.31 punkte išdėstytoms Medžioklės taisyklių 58.36 papunkčio formuluotėms, kurios įtvirtina nuostatą, jog gyvūnų viliojimo vietose gali būti ne daugiau kaip 100 kg masalo (pašarų).

Manome, kad naudojant maksimaliai leistiną pašarų kiekį tokia viliojimo vieta niekuo nesiskiria nuo šėryklos ir įrengus maksimaliai medžioklės plotų vienete leistiną šernų viliojimo vietų kiekį, juose esantys pašarai sudaro ženklų šernų raciono dalį ir palaiko nenatūraliai gausias ir tankias šių gyvūnų populiacijas. Remiantis Žuvinto biosferos rezervato atliktų tyrimų duomenimis¹ (pridedama), nuo 2014 m. kovai su Afrikiniu kiaulių maru nustatyta iki 100 kg viliojimo norma, vietoje buvusios 20 kg, nepadidino šernų sumedžiojimo efektyvumo ir nepagerino jų populiacijos kontrolės. .

Žinant tai, kad šernai laikomi žemės ūkio pasėliams žalą darančiais gyvūnais, siejami su didesniu ant žemės perinčių paukščių lizdų žuvimu, o taip pat serga afrikiniu kiaulių maru ir platina šią ligą sukeltantį virusą, siūlome Medžioklės taisyklėse nenumatyti dirbtinai šernų populiacijų gausą didinančių priemonių, ir šernų

¹ [Žuvinto biosferos rezervato direktijos 2008 m. veiklos ataskaita. II dalis.](#)

viliojimo vietose (ne šėryklose) leisti naudoti ne daugiau kaip 10 kg/km²/mėn. Tokį jauko kiekį šėrnų viliojimo vietose rekomenduojama naudoti ir Europos Komisijos Sveikatos ir maisto saugos direktorato publikuotame dokumente SANTE/7113/2015-Rev12²(Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU – Rev. February 2020; punktas 3.1.1.).

3. Nepritariame įsakymo 2.21 punkte išdėstytam Medžioklės taisyklių 55 punkto keitimui, kurio nauja formuluote formuojama nuostata, jog didelę žalą darančių žuvilesių paukščių ar net saugomų rūšių žinduolių gausa gali būti reguliuojama vadovaujantis Saugomų rūšių naudojimo tvarkos aprašu.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad minėtas aprašas nedetalizuoja kaip turi būti įvertinamas žalos dydis ir kokių rūšių paukščiai gali tokią žalą sukelti, todėl siūloma nauja 55 punkto formuluotė yra klaidinanti ir leidžia manyti, jog gali būti medžiojami ne tik didieji kormoranai, bet ir narai, kragai, kai kurių rūšių antys, ereliai žuvininkai, jūriniai ereliai ir kiti paukščiai. Taip pat įdinga praktika laikome bandymą taisyklėse nurodyti ne konkrečias medžiojamųjų gyvūnų rūšis, o aptakius gyvūnų grupių pavadinimus (pvz. „žuvilesiai paukščiai“, „saugomų rūšių žinduoliai“).

4. Nepritariame įsakymo 2.28 punkte išdėstytam Medžioklės taisyklių 58.29 papunkčio papildymui nuostata, jog tamsiuoju paros metu galima medžioti su šunimi, kuomet medžiojami invaziniai žvėrys (mangutai, paprastieji meškėnai, kanadinės audinės, nutrijos ir ondatros).

Atkreipiame dėmesį, kad medžioklė su šunimi tamsiuoju paros metu nėra selektyvi, todėl kelia grėsmę ir kitoms, neinvaziniams, gyvūnų rūšims. Taip pat manome, kad esant aplinkybėms, kuomet medžiotojas negali nušauti medžiojamojo gyvūno neužtikrindamas medžioklėje naudojamų šunų saugumo, medžiojamas gyvūnas būtų šunų tiesiog uždraskomas, todėl tokį medžioklės būdą laikome neetišku.

5. Nepritariame Medžioklės taisyklių 15.2.8. punkte siūlomam barsukų medžiojimo termino pratęsimui ir siūlome barsukų medžioklės terminą palikti nepakitęs – nuo spalio 1 d. iki gruodžio 1 d.

Norime atkreipti dėmesį į tai, kad barsukas nėra priskiriamas prie rūšių, kurių gausą dėl tam tikrų priežasčių būtų tikslinga reguliuoti. Lietuvoje šis gyvūnas nėra labai gausus, gyvūnas jautriai reaguoja į nepalankius aplinkos pokyčius, o populiacijų gausa pastebimai svyruoja ir lėtai atsistato. Todėl siekiant nebloginti esamos barsukų populiacijų būklės intensyvuoti barsukų medžioklę prailginant jos terminą nėra tikslinga.

6. Taip pat kritiškai vertiname barsukų medžioklę su šunimis, kuomet gyvūnai medžiojami ir trikdomi jų žiemos miego laikotarpiu, bei yra ardomi barsukų urvai. Norime atkreipti dėmesį į tai, kad barsukų urvai yra ilgą laiką gamtoje išliekantis objektas, užtikrinantis veisimuisi ir populiacijų atsikūrimui tinkamas sąlygas ne tik barsukams, bet ir kitoms urvuose gyvenančioms ir jauniklius juose vedančioms gyvūnų rūšims. Manome, kad barsukų urvus tikslinga saugoti kaip gamtos paveldo objektą ir Medžioklės taisyklėse nenumatyti išimčių, kurios leidžia šiuos urvus ardyti. Siūlome apsvarstyti Medžioklės taisyklių 58.16 punktą, siekiant įvertinti ar tikslinga jame įrašytam draudimui „ardyti medžiojamųjų gyvūnų urvus, namelius ir užtvankas“ numatyti išimtį medžioklėms su šunimis.

7. Siūlome 15.2.10. punkte bebrų medžiojimo terminą numatyti nuo rugpjūčio 1 d. iki vasario 28 d. Nesutinkame su pasiūlymu bebrų medžiojimo terminą pratęsti iki balandžio 15 d., nes šiuo laikotarpiu bebrų patelės paprastai jau atsiveda jauniklius, todėl jų medžioklė balandžio mėnesį nėra pateisinama.

Taip pat siūlome sutrumpinti bebrų medžiojimo terminą, ir šių gyvūnų nemedžioti pavasarį, kuomet dėl ryškaus lytinio dimorfizmo nebuvimo yra vienoda tikimybė sumedžioti tiek patinus, tiek besilaukiančias patelas. Be to, medžiojant bebrus bebravietėse su šunimis pavasarį, bebrų patelėms taip pat sukeliama reprodukinei sėkmei neigiamą poveikį galintis turėti stresas, todėl tokia medžioklė laikytina neetiška. Primename, kad bebras pagal ES Buveinių direktyvą priskiriamas rūšims, kurioms reikalinga griežta apsauga (ES Buveinių direktyvos IV priedas) ir rūšims, kurių apsaugai ES šalyse reikalingas specialių saugomų teritorijų steigimas (ES Buveinių direktyvos II priedas).

8. Siūlome medžiojimo laikotarpį (nuo rugpjūčio 15 d. iki gruodžio 15 d.) nustatyti tik didžiosioms antims ir kanadinėms berniklėms, atitinkamai pakoreguojant Medžioklės taisyklių 15.2.12 punktą ir panaikinant 15.2.13 punktą.

Kadangi remiantis Medžioklės taisyklių 4 punktu medžioti leidžiama tik medžiojamuosius gyvūnus, kuriems Medžioklės taisyklėse yra nustatytas leistinas jų medžioklės terminas, savo pasiūlymu siekiame, jog būtų leidžiama medžioti tik didžiąsias antis ir kanadines bernikles, o kitų, gerokai retesnių ir sunkiau skrydžio metu atpažįstamų vandens paukščių rūšių medžioklė būtų negalima. Šį pasiūlymą grindžiame tuo, jog vandens paukščių medžioklės laikotarpiu prie vandens telkinių sankaupas, o neretai ir mišrius

² [Strategic approach to the management of African Swine Fever for the EU – Rev. February 2020](#)

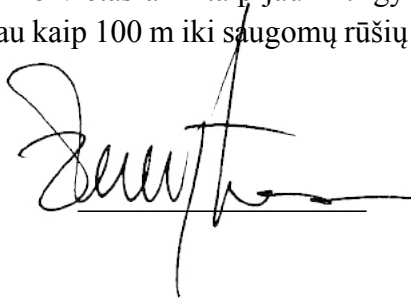
(įvairiarūšius) būrius formuoja ir daug nemedžiojamų vandens paukščių rūšių. Yra žinoma, kad šių medžioklių metu atsitiktinai, tačiau neišvengiamai nušaunamos ir saugomų rūšių antys, kurias skrydžio metu, be reikiamų optinių prietaisų, tinkamų oro sąlygų, o kai kada ir nemažos patirties, atskirti yra sunku. Siekiant apsaugoti šių rūšių paukščius, medžiojamų vandens paukščių sąraše siūlome palikti tik pas mus įprastą didžiąją antį ir invazinę rūšį kanadinę berniklę.

9. Nepritariame įsakymo 2.22 ir 2.23 punktams, kuriais atitinkamai pripažįstamas netekusiu galios Medžioklės taisyklių 57 punktas ir keičiamas 57¹ punktas.

57 punkto panaikinimas projekte pasiūlytas neįvertinus, jog gamtiniai rezervatai yra išskirtinės vertės saugomos teritorijos nepriklausomai nuo jų statuso: valstybinis gamtinis rezervatas ar gamtinis rezervatas įeinantis į kitą saugomą teritoriją kaip funkcinė zona. Saugomų teritorijų įstatymas nenumato, jog gamtiniams rezervatams galėtų būti nustatomas skirtingas apsaugos režimas priklausomai nuo to, jog jie turi nustatytą buferinę zoną ar buferinės zonos funkcijas atlieka kitos funkcinės zonos. Todėl nėra pagrindo taikyti skirtingą medžiojamos faunos naudojimą besiribojančiose teritorijose. Leidžiant papildomą šėrimą ir viliojimą šalia gamtinių rezervatų, kuriems nenustatyta buferinė zona, sudaromos sąlygos koncentruotis žvėrimis būtent gamtiniuose rezervatuose, tuo padidinama grėsmė ten saugomų vertybių būklei.

Siūlome Medžioklės taisyklių 57¹ punktą formuluoti taip: „Valstybinių gamtinių rezervatų buferinės apsaugos zonose, valstybiniuose parkuose, biosferos rezervatuose, gamtiniuose draustiniuose draudžiama įrengti medžioklės įrenginius medžiuose. Nurodytose saugomose teritorijose taip pat draudžiama įrengti gyvūnų šėryklas, viliojimo vietas ar kitaip jaukinti gyvūnus Europos Bendrijos svarbos **miškų**, pievų ir pelkių buveinėse ir arčiau kaip 100 m iki saugomų rūšių informacinėje sistemoje registruotų saugomų rūšių radaviečių“.

Direktorius

Žymantas Morkvėnas

PRIDEDAMA: ištrauka iš Žuvinto biosferos rezervato metinės veiklos ataskaitos 2018 m. (10 psl.)

ŽUVINTO BIOSFEROS REZERVATO DIREKCIJOS

2018 M. VEIKLOS ATASKAITA

II DALIS

REZERVATO METRAŠTIS

TURINYS

1. REZERVATO KRONIKA

1.1. Kadru pasikeitimai. Rezervato teritorijoje vykdomi projektai. Seminarai ir konferencijos	1
1.2. Rezervato naujienos.	4

2. TERITORIJOS ANALIZĖ. TAIKOMIEJI TYRIMAI IR STEBĖSENA

2.1. Žuvinto ežero hidrologiniai stebėjimai.	12
2.2. Žuvinto ežero hidrocheminiai stebėjimai	16
2.3. Žuvinto ežero maurabraginių dumblių stebėjimai.....	17
2.4. Meteorologiniai stebėjimai	18
2.5. Hidrologiniai stebėjimai kituose taškuose	22
2.6. Fenologiniai stebėjimai.	31
2.7. Natura 2000 rūšių apskaitos ir stebėjimai.	34
2.7.1. Paukščių direktyvos perinčių rūšių ir globaliai nykstančių rūšių apskaitos ir stebėjimai.....	34
2.7.2. Migruojančių paukščių sancaupų apskaitos.	40
2.7.3. Buveinių direktyvos gyvūnų rūšių apskaitos.	42
2.8. Foninių rūšių monitoringas.	43
2.8.1. Perinčių pelkinių paukščių apskaita.....	43
2.8.2. Perinčių foninių indikatorinių paukščių rūšių monitoringas.....	47
2.8.3. Žuvinto ež. perinčių vandens paukščių apskaita.....	49
2.8.4. Vandens paukščių apskaitos Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo ežeruose.	53
2.8.5. Baltųjų gandrų apskaita... ..	56
2.8.6. Žvėrių apskaita ir stebėjimai.....	57
2.9. Saugomų, retų rūšių bei įdomūs stebėjimai	65

2.8.6. ŽVĖRIŲ APSKAITA IR STEBĖJIMAI

Gamtinio rezervato teritorijoje žvėrys skaičiuoti 2018 m. sausio 25 ir vasario 7 dienomis. Duomenis apie žvėrių gausą papildoma stebėjimo kamerų įrašai. Žvalgant šernų dienojimo vietas, keletą kartų pasitelkta bepilotė skraidyklė.

Briedis. Rūšiai būdingos sezoninės migracijos, todėl jų skaičius rezervate nepastovus. Žuvinto aukštapelkė – svarbi apylinkių briedžių žiemavietė. Apskaitos duomenimis čia žiemojo 33 briedžiai, iš jų – 8 jaunikliai. Tai pastebimai mažiau, nei 2017 metais (41, iš jų – 11 jauniklių). Pastebėta, kad pagausėjo briedžių Amalvo pelkėje, kur po gamtotvarkos darbų daug kur susiformavo minkštųjų lapuočių atžalynai.

Patelių ir patinų santykis kaimenėje tesiekia 1:5 (optimalus – 1:1). Kovo 10 – 20 d. patikrinus didžiąją Žuvinto aukštapelkės dalį, tarp sutiktų pavienių briedžių ar jų grupių (iš viso – apie 20 žvėrių) matytas vos 1 patinas. Didelių briedžių santalkų šiais metais nestebėta. Vasario mėn. rapsų lauke ties Radutine – Raizge (1 kv.) neretą vakarą gandydavosi 8 briedžiai. Rugsjūčio – spalio mėn. kiek daugiau dėmesio skirta briedžių stebėjimui. Rujovietėse užfiksuota bent 12 skirtingų patinų. Tik 3 iš jų – suaugę, o likusieji – jauni, vos 2 – 3 metų. Tačiau tai jau ryškus pokytis link tinkamos vietinės populiacijos struktūros.

Briedis yra vienintelė rūšis, reikšmingai reguliuojanti aukštapelkės apaugimą sumedėjusia augmenija, todėl tinkamos jo populiacijos palaikymas yra svarbus gerai Žuvinto ir Amalvos pelkių ekosistemų būklei. Siekiant pagerinti vietinės briedžių populiacijos lyčių santykį Žuvinto gamtiniame rezervate, 2018 m. pradžioje Žuvinto biosferos rezervato direkcija kreipėsi į Alytaus ir Marijampolės regionų aplinkos apsaugos departamentus siūloma siekti, jog medžioklės plotų vienetuose, patenkančiuose į Žuvinto biosferos rezervatą, 2018 m. nebūtų išduodamos licencijos briedžių patinams sumedžioti. Turimais duomenimis, į direkcijos pasiūlymą buvo atsižvelgta.

Taurusis elnias yra 2017 m. nuolat rezervate gyvenanti rūšis. Tačiau iki šiol stebėtas laipsniškas jų gausėjimas sustojo. Apskaitos metu t. elnių aptikta tik rezervatinėje Buktos miško dalyje. Tai buvo 5 jaunų patinų grupė ir mišrus būrelis – 5 patelės, 2 jaunikliai ir antrametis patinas. Mažosiose paliose (6 kv.) balandžio – gegužės mėn. epizodiškai stebimi tai jaunas iešmaragis patinas, tai 2 skirtingi 4 – 5 m. amžiaus patinai. Keletą kartų matyta pavienė patelė, kartą – 2 patelės. Tačiau jauniklių čia jos neaugino. Didžiųjų palių 10 – 11 kv. pakraščiuose t. elniai lankosi dažnai, bet nuolat negyvena. Žvėrių takuose įvairiu metu kameros čia užfiksavę apie 15 skirtingų individų. Retkarčiais praėinančių t. elnių pėdsakai randami ir kitose rezervato vietovėse. Amalvo pelkė t. elniams patrauklesnė. Čia sausiau, po gamtotvarkos darbų mitybos sąlygos pagerėję, pamiškėse dar išlikę dideli ekstensyviai naudojami pievų ir ganyklų plotai. Medžiotųjų teigimu Amalvo pelkėje nuolat gyvena iki 11 t. elnių, o ties Dovine rujojo brandus patinas su 7 ar 8 patelių „haremu“.

Stirna. Įprasta, gausi tiek apylinkėse, tiek gamtinio rezervato pakraščiuose rūšis. 2018 m. sausio 31 d. pamiškėse nuo Riečių iki Dovinės suskaičiuotos 64 stirnos. Tokia gausa išliko iki pavasario. Vasario 7 d. Vidgirėlių k. laukuose ties 1 – 3 kv. stebėta 55 stirnos. Didžiosiose paliose tankumas mažesnis 3 ar 4 kartus. Dėl intensyvios vilkų veiklos čia stirnos miško vengia, telkiasi atokiau – Vartų, Varnupių, Naujavalakių, Saltininkų k. laukuose. Neįprastai anksti – kovo 26 ir 28 d. pastebėti ragelius jau pilnai nusivalę stirninai. Peržiemoję rezervato pakraščiuose, stirnos pasklinda po apylinkes.

Šernas. Atlikus apskaitą nustatyta, kad šernų rezervate daugėja. Ypač – Mažosiose paliose. Jau ir pernai čia gyveno 48 šernai (25 suaugę ir 23 jaunikliai). Šiais metais aptikti net 66 šernai (22 suaugę ir 44 jaunikliai). Amžiaus santykis pasikeitęs jauniklių naudai. Didžiosiose paliose suskaičiuoti 93 šernai. Čia pagausėjimas nežymus. Nepakitusi ir amžinė struktūra – maždaug po lygiai suaugusių ir jauniklių.

Pasikeitus Medžioklės taisyklėms, nustota šernus šerti 300 m zonoje aplink gamtinius rezervatus. Tai pastebimai pakeitė ne tik šernų telkimosi vietas, bet ir bendrą gausą rezervate. Didžiųjų palių šernai susikoncentravo Žuvinto aukštapelkės ir Buktos miško sandūroje. Be pašarų šėryklose, juos čia traukia ypač gausiai užderėję ažuolų gilės. Net ir Kiaulyčios nendrynuose šernų

pastebimai sumažėję. Mažosiose paliose iki žiemos liko vos pusė ankstesnio šernų skaičiaus – apie 30 žvėrių. Tuo pat metu šernų pagausėjo Amalvo paliose.

Afrikinio kiaulių maro (AKM) epidemija netolimame Kalniškės miške šernų populiaciją sunaikino. Rasta ir utilizuota apie 200 žvėrių. Liga plito aplenkdamą rezervatą. Vasarą nuo AKM kritusių šernų rasta Barkūniškio miške. Vėliau – Balbieriškio girioje. Rugsėjo 16 d. nuo AKM 3 kiaulės krito Igliškio k. Biosferos rezervato teritoriją AKM pasiekė žiemos pradžioje. Gruodžio 5 d. Buktos miške jau rasti pirmi kritę šernai.

Vilkas. Apskaitos metu rezervate aptikti 5 vilkai. Pora dienojo Polymo rajone, o kitų 3 žvėrių pėdsakai rasti šiaurinėje pelkės dalyje. Vėliau tos poros pėdsakų niekur nebeaptikta. Trijų vilkų grupė kontroliavo Didžiasias palias, Buktos mišką ir Amalvo palias. Vasario 19 d. apie 10 val. jie buvo stebėti - nuo Amalvo per laukus perbėgo į Žuvinto palias.

Vasario pradžioje prie Amalvo pelkės stebėtas šlubas vilkas. Vasario 26 d. jo pėdsakai jau aptikti Mažosiose paliose. Čia jis ir apsistojo. Slankiojo po nendrynus, šernų dienojimo vietas, ežere tikrino bebravietes. Ledu perėjęs į Didžiasias palias, sekiodavo anos trijulės pėdsakais – matyt ieškojo grobio likučių. Kovo 20 d., žvalgant iš drono 4 – 6 kv. nendrynus, šis vilkas pastebėtas dienojantis šernų guolyje. Pabaidytas toli nebėgo, pasislėpė nendrių guote. Judėti jam sunku – visai neprimina priekine kaire koja. Atrodė, kad jo dienos suskaičiuotos. Tačiau gegužės 2 d. kamera šį vilką užfiksavo jau priešingame rezervato kampe – 7 kv. Šlubuoja jis jau mažiau, be to paaiškėjo, kad tai – patelė. Ankstų gegužės 4 d. rytą ši vilkė stebėta Zailių k. laukuose.

Gegužės 29 d. Buktos miško 58 kv. aptikta vilkų irštva. Vada buvusi išplatintoje barsukų oloje. Stebėtas tik vienas 2 – 3 savaičių amžiaus vilkiukas.

Rudeniop vilkų veikla ėmė vis labiau ryškėti. Igliškio, Daukšių, Krosnos apylinkėse užpuldinėjami gyvuliai. Simno MK medžiotojai neretą vakarą vilkų staugimą girdi Polymo - Rudės rajone. Rugsėjo 1 d. vilkų buveinė aptikta 16 kv. aukštapelkes pakraštyje. Pastebėti 2 žvėrys, iš kurių 1 – neabejotinai jauniklis. Iš daugybės veiklos žymių, takų, guolių matyti, kad vilkai čia dienoja jau bent savaitę. Stebėtina, kad vos už 300 m, Kiaulyčios draustinyje tuo metu kasdien besilankantys spanguoliautojai vilkų netrikdė. Panaši vilkų buveinė aptikta ir Bambenos krūmynuose. Čia vilkai laikėsi spalio pabaigoje. Netoliese nendrynuose buvo papjovę briedę. Rugsėjo 2 d. aptikta, kad vilkai apsilankę Grinkiškių k. Papjautos 6 avys. Iš jų 2 – visiškai suėstos, o Aleknonių k. vilkai dar buvo sužaloję ir veršį. Buvo galima spėti, kad būta didelės vilkų grupės. Tuo įsitikinta, kai spalio 2 d. Rudės prieigose kamera užfiksavo 9 vilkų gaują. Tai buvo dominuojanti pora, 3 antramečiai ir 3 jaunikliai vilkai, be to į gaują priimta ir šluboji vilkė. Spalio 8 d. gauja pakartojo išpuolį Grinkiškių k. - vėl papjautos 6 avys. Vilkų nesutrikdė papildomos apsaugos priemonės – aptvėrimas, apšvietimas.

Rezervato istorijoje tai pats didžiausias įrodytas, dokumentuotas vilkų skaičius. Be to, metų pabaigoje ėmė aiškėti, kad vilkų gali būti netgi daugiau, nei 9.

Ūdra. Rūšies būklė pablogėjusi. Buvo įprasta, kad rezervato ežere ir upėse kasmet būdavo bent viena, o dažniau – 2 ūdrų vados. Šiais metais vadų nestebėta, retokai aptinkami ir pavienių ūdrų pėdsakai.

Bebras. Bebraviečių skaičius rezervate sumažėjo iki 22. Be to dauguma iš jų – silpnos, jose gyvena po 1 – 2 žvėrelius. Bendras bebrų skaičius rezervate vargu ar siekia 80.

Ondatra. Iki šiol gausėję, vėl išnyko. Metų pabaigoje ežere žinomos vos 5 ondatrų trobelės.

Kanadinė audinė. Jų skaičiaus reguliavimui sąlygos nebuvo palankios, trūko sniego – sunku buvo žvėriukus susekti. Tačiau sugautos 23 k. audinės – vienas iš didžiausių skaičių per 10 metų.

Paprastasis meškėnas. Apie šią invazinę rūšį sužinota nedaug. Pavasarį (tiksliai data nežinoma) vieną šios rūšies žvėrelį kamera užfiksavo Buktos miško 64 kv. Kitos žinios – iš tolimų nuo rezervato vietovių. Kovo 25 d. Alytaus r. Aniškio miške kamera užfiksavo meškėną, kartu su barsuku besimaitinantį žvėrių viliojimo vietoje. Rugsėjo 12 d. Panemuninkų k. (netoli Punios šilo) aptikti meškėno pėdsakai. Pastangos žvėrelį sugauti buvo nesėkmingos (A. Kamičaitis).

Apie kitas žvėrių rūšis reikšmingų duomenų nėra.

Medžioklės prie Žuvinto gamtinio rezervato įtaka vietinei šerno populiacijai

2018 m. pakeisti Medžioklės taisyklių reikalavimai 300 m zonoje apie gamtinius rezervatus. Šioje zonoje draudžiama medžioti vilkus ir paukščius; draudžiama įrengti šėryklas kanopiniams žvėrimams, kitaip juos jaukinti ir vilioti; draudžiama įrengti medžioklės įrenginius medžiuose; įrengti gyvūnų šėryklas, viliojimo vietas ar kitaip jaukinti gyvūnus Europos Bendrijos svarbos pievų ir pelkių buveinėse ir arčiau kaip 100 m iki saugomų rūšių informacinėje sistemoje registruotų saugomų rūšių radaviečių. Medžiojant saugomose teritorijose privaloma laikytis medžioklės apribojimų, susijusių su šiose teritorijose saugomų natūralių buveinių ir gyvūnų ar augalų rūšių apsauga ir nustatytų saugomų teritorijų nuostatuose ar teritorijų planavimo dokumentuose. Žemiau pateikiama informacija parengta diskusijų su vietos medžiotojais dėl tokių pakeitimų pagrindu.

Šernų populiacijos reguliavimas (mažinimas) Žuvinto biosferos rezervate yra svarbus siekiant užtikrinti tinkamą natūralių buveinių ir gyvūnų: griežlės, meldinės nendrinukės, tetervino, pievinės lingės, švygždos, gervės, tikučio, bei kitų ne pagal paukščių direktyvą saugomų paukščių ir augalų rūšių apsaugos būklę. Šernas yra pagrindinė rūšis, kurios reguliavimui yra svarbūs medžioklės reikalavimai 300 m zonoje apie Žuvinto gamtinį rezervatą.

Žuvinto gamtinis rezervatas ribojasi su 7 medžiotojų klubų medžioklės plotais.

Lentelė. Medžioklės plotai Žuvinto biosferos rezervato teritorijoje

<i>MK pavadinimas</i>	<i>Riba su gamt. rezervatu, km</i>	<i>Pagrindiniai medžioklės ploto miškai, (miško plotas ha)</i>
Žuvinas	3,9	Struoga (90), Veliuonis (30); viso: 120 ha.
Simnas	2,7	Rinkotas (dalis, 110), Kalniškė (60), Ylalis (27), Girukė (100); viso – 297 ha.
Ažuolynas	0	Kalniškė (dalis, 135), Kirsnelė (90), Raliai (57); viso: 316 ha.
Amalvas	10,4	Amalvos palios (2200), Varnabūdė (1280); viso – 3480 ha
Dovinė	10,2	Bukta (dalis, 1270)
Tauras	1	Bukta (dalis, 1400), Dalginė (147); viso – 1547 ha
Šlavanta	6,6	Balbieriškio miškas (dalis, 295 ha)

Sumedžiotų šernų kiekis Alytaus, Lazdijų (nuo 2011 m.) ir Marijampolės (nuo 2007 m.) sav. medžioklės būrelių plotuose (atskirai neišskiriant Žuvinto BR teritorijos, Aplinkos apsaugos departamento duomenys):

Lentelė Sumedžiotų šernų skaičius Žuvinto biosferos rezervate ir apylinkėse

<i>Eil. nr.</i>	<i>Būrelis/ klubas</i>	<i>Medžioklės plotų vieneto savivaldybė ir seniūnija</i>	<i>Sumedžiotų šernų skaičius</i>									
			<i>2007m.</i>	<i>2008m.</i>	<i>2009m.</i>	<i>2011m.</i>	<i>2012m.</i>	<i>2013m.</i>	<i>2014m.</i>	<i>2015m.</i>	<i>2016m.</i>	<i>2017m.</i>
1	Žuvinas	Alytaus r. Simno sen.				13	13	8	13	13	15	21
2	Simnas	Alytaus r. Simno sen.				49	36	34	49	22	70	37
3	Ažuolynas	Lazdijų r. Krosnos sen.				3	2	2	2	3	2	4
4	Dovinė	Marijampolės sav. Liudvinavo sen.,	32	44	51	30	56	70	57	58	35	62
5	Tauras	Marijampolės sav. Liudvinavo sen.,	76	106	74	58	98	66	59	45	42	40
6	Amalvas	Marijampolės sav. Marijampolės, Igliaukos sen.	92	145	188	80	98	89	85	95	73	95
7	Šlavanta	Marijampolės sav. Gudelių, Igliaukos sen.	30	69	52	48	96	70	65	64	53	58
		Viso	230	364	365	281	399	339	330	300	290	317

Skirtingais laikotarpiais medžioklės apribojimai Žuvinto gamtinio rezervato prieigose keitėsi:

1. Nuo nepriklausomybės atgavimo (ir anksčiau) iki 2010 m. galiojo šie medžioklės taisyklių apribojimai: leidžiama medžioti tik medžioklės būdu „tykojant“ iš bokštelių, pastatytų ne arčiau kaip 300 metrų iki valstybinio gamtinio rezervato ribos; leidžiama sekti sužeistus medžiojamuosius

gyvūnus tik iki gamtinio rezervato ribos; draudžiama įrengti šėryklas kanopiniams žvėrimis, taip pat kitaip juos jaukinti ir vilioti, išskyrus pašarinius laukelius, įrengiamus šernų medžiojimui.

2. Nuo 2010 m. iki 2014 m. leista statyti medžioklės bokštelius visoje 300 m. pločio zonoje iki gamtinio rezervato ribos, nekeičiant kitų apribojimų.

3. Nuo 2014 m. iki 2018 m., leidžiama 300 m zonoje „įrengti šėryklas šernams ir kitaip juos jaukinti ir vilioti, siekiant juos sumedžioti“. Nuo 2015 m. įrengti šėryklas šernams uždrausta, tačiau pakeistas viliojimo vietos apibrėžimas - medžioti tykojant ar sėlinant skirta vieta, kurioje išpilta ne daugiau kaip 100 kilogramų natūralios kilmės masalo.

Apskaitų duomenys Žuvinto gamtiniame rezervate rodo, jog per pastarųjų 15 metų laikotarpį, kuris naudotas analizei (2003 – 2018 m.; 2008 m apskaitos nedarytos dėl sniego dangos nebuvimo), šerno populiacija svyravo didelėse ribose nuo 69 žvėrių 2003 ir 2014 m. iki 234 – 2009 metais.

Laikotarpiais, kuriais galiojo skirtingi medžioklės apribojimai, šerno populiacija keitėsi nevienodai.

Nuo 2002 iki 2010 m. šernų skaičius tolygiai augo. 2003-2005 m. populiacija dar nebuvo atsigavusi nuo paskutinio kiaulių maro. Periodo pabaigoje jaunikliai kaimenėje sudarė apie 49%. Didžiausias šernų tankumas registruotas Žuvinto aukštapelkės ir Buktos miško sandūroje. Dėl nustatyto 300 m atstumo nuo gamtinio rezervato, medžiojimo bokštelių kiekis buvo palyginti nedidelis tose vietose, kur rezervatas ribojosi su dirbamais laukais, taigi populiacijos reguliavimas buvo apsunkintas.

Nuo 2011 m. iki 2014 m. stebimas ryškus šernų skaičiaus sumažėjimas. Kadangi jokių kitų aplinkybių: vilkų pagausėjimo, ligų ar labai nepalankių gamtinių sąlygų šiuo laikotarpiu nebuvo registruota, tikėtina, jog populiacijos sumažėjimas buvo intensyvesnės medžioklės rezultatas. Per šį laikotarpį, leidus medžioklės bokštelių įrengti iki gamtinio rezervato ribos, bokštelių skaičius padidėjo maždaug trečdaliu, ypač ties šiaurine gamtinio rezervato riba. Visi medžioklės bokšteliai suregistruoti 2014 m. (schema pridedama).

Nuo 2015 m. iki 2018 m. šerno populiacija augo, ypač ties rytine rezervato dalimi – Miknonių paliose (2015 m. – 27 šernai, vėliau atitinkamai 2016 – 30, 2017 – 48, 2018 – 66). Šiose teritorijose naujai įrengtos viliojimo vietos, kur šie gyvūnai labai intensyviai šeriami. Tikrintose jaukinimo vietose gamtinio rezervato perimetru neretai buvo nustatomas didesnis nei 20 kg pašarų kiekis, keliose viliojimo vietose ištisis metus registruotas maksimalus leistinas kiekis (100 kg) pašarų, net ir vasaros metu, kai šernai į viliojimo vietas neidavo.

Išvados dėl medžioklės apribojimų poveikio šernų skaičiaus reguliavimui:

1. Geriausiai Žuvinto biosferos rezervato apsaugos tikslus atitinka šernų medžiojimo organizavimas neribojant medžioklės bokštelių įrengimo vietas, bet draudžiant įrengti šėryklas kanopiniams žvėrimis, taip pat kitaip juos jaukinti ir vilioti. Toks medžioklės organizavimas leido iš esmės sumažinti šerno populiaciją Žuvinto gamtiniame rezervate. Neigiamas poveikis yra perteklinių bokštelių statymas, didinantis vizualinę taršą ir saugomos teritorijos įvaizdį.

2. Nepasiteisino ir sąlygojo šerno populiacijos didėjimą reguliavimas patvirtintų kovos su gyvūnų platinamomis užkrečiamomis ligomis priemonių įgyvendinimo laikotarpiu. Kai buvo leista įrengti viliojimo vietas, kuriose išpilta ne daugiau kaip 100 kg natūralios kilmės masalo ir kitaip juos jaukinti ir vilioti. Per šį laikotarpį Žuvinto biosferos rezervate suskaičiuojamų šernų skaičius padidėjo, tačiau sumedžiotų šernų kiekis išliko stabilus ar sumažėjo.

3. Šerno populiacijos augimui didelę įtaką turi pasikeitusi žemės naudmenų struktūra. Ties Žuvinto gamtiniu rezervatu pievos ir ganyklos virto kukurūzų laukais. Šie pokyčiai sudarė sąlygas šernams gausiai maitintis antroje vasaros pusėje, apsunkino jų sumedžiojimą, sunaikino saugomų rūšių (griezlių) perėjimo buveines. Tikslinga kompensuoti šernų daromą žalą 300 m atstumu nuo gamtinio rezervato tik pievų išknisimo atvejais.

Vilijimo vietų poveikis šerno populiacijos pasiskirstymui, elgsenai ir įtaka saugomų rūšių buveinėms Žuvinto gamtiniame rezervate

Perteklinis žvėrių maitinimas vilijimo vietose turi didelę esminę įtaką vietinės šerno populiacijos pasiskirstymui ir elgsenai. Žuvinto biosferos rezervate šernai daugiausia telkiasi Žuvinto gamtiniame rezervate, kur aptinkami dienos metu, o maitinasi aplinkiniuose laukuose į šiaurę ir rytus nuo rezervato, Buktos miške arba pievose pietinėje rezervato dalyje. Saugomų rūšių perėjimo metu šernai maitinasi beveik išimtinai gamtiniame rezervate, neidami į aplinkinius laukus.

Medžiotojų naudojama taktika kuo gausiau šerti šernus vilijimo vietose, greičiausiai yra skatinama konkurencijos, tačiau nedidina sumedžiojimo sėkmingumo. Tikėtina, jog dideliais kiekiais šeriant žvėris iškart daugelyje vilijimo vietų, ypač rytiniame gamtinio rezervato pakraštyje, šernai turi galimybę rinktis saugiausias vilijimo vietas. Taip pat galima manyti, jog dažniausiai žvėrys neprisiriša prie atskirų vilijimo vietų ir laisvai migruoja rezervato pakraščiais nė neišeidami į atviras vietas, todėl jų sumedžiojimo sąlygos nei kiek nepagerėjo, o laikotarpis, kurį šernai praleidžia vilijimo vietose esant pašarų pertekliui yra trumpesnis.

Vilijimo vietoje išberiant 100 kg pašaro per parą, vienoje jaukinimo vietoje galima užtikrinti paros pašarų poreikius 40 šernų (analogija - skerdimui auginamų kiaulių pašarų norma 1,15–2,7 kg pašaro). Tokiu būdu iš esmės patenkinami šernų mitybiniai poreikiai vien dirbtiniu pašaru.

Priklausomai nuo vilijimo vietų, šernų populiacija pakeitė savo dienojimo plotus, t.y., apsigyveno Žuvinto ež. pakraščio nedrynuose (nuotraukoje), juose susisėdami guolius, išmindami takus. Šios vietos sutampa su Žuvinto biosferos rezervate specialiai saugomos rūšies – pievinės lingės optimaliausiais perėjimo plotais. Pievinė lingė, perinti drėgnuose nendrynuose, yra jautri trikdymui rūšis, kurios populiacija Žuvinto biosferos rezervate siekė 4 - 6 poras. Valstybinio monitoringo duomenys rodo, kad rūšis Žuvinto ežero pakrantėse nebeaptinkama išvis. Kitos rūšies – tetervino nuolatinis skaičiaus mažėjimas yra sąlygotas per daug didelės šernų ir plėšrūnų koncentracijos. Saugomų augalų (dvilapis purvuolis, gelsvoji gegūnė), augančių žinomose radvietėse specialus monitoringas nevykdomas. Litartūriniai duomenys nurodo, jog šernai sunaikina didelę dalį orchidinių augalų šakniastiebių.

Pav.: Šernų gulyklos (baltos apvalios dėmės) Žuvinto ežero rytinėje pakrantėje 2018 m.

2018 m. uždraudus vilioti šernus 300 m zonoje aplink gamtinius rezervatus, panaikintos 29 vilijimo vietos iš 111 esančių Žuvinto biosferos rezervate. Taip pat iš 44 registruotų bokštelių medžiotojai neperspektyviais pripažino 4 ir juos patraukė.

Maksimalus leistinas šernų maitinimas nuolat papildant maisto sukėlė neigiamą vietos gyventojų reakciją. 2018 m. negatyvūs straipsniai publikuoti regiono žiniasklaidoje – laikraštyje „Alytaus naujienos“, interneto portaluose. Gyventojai skundėsi pūvančio pašaro ir mėšlo dvoku sklindančiu iš viliojimo vietų, išvažinėtais privažiavimo keliais. Skundus nagrinėjo Alytaus regiono aplinkos apsaugos inspektoriai, savivaldos ir medžiotojų būrelių atstovai. Rezervato specialistai kasmet dalyvauja savivaldybės komisijų darbe žvėrių padarytai žalai įvertinti.

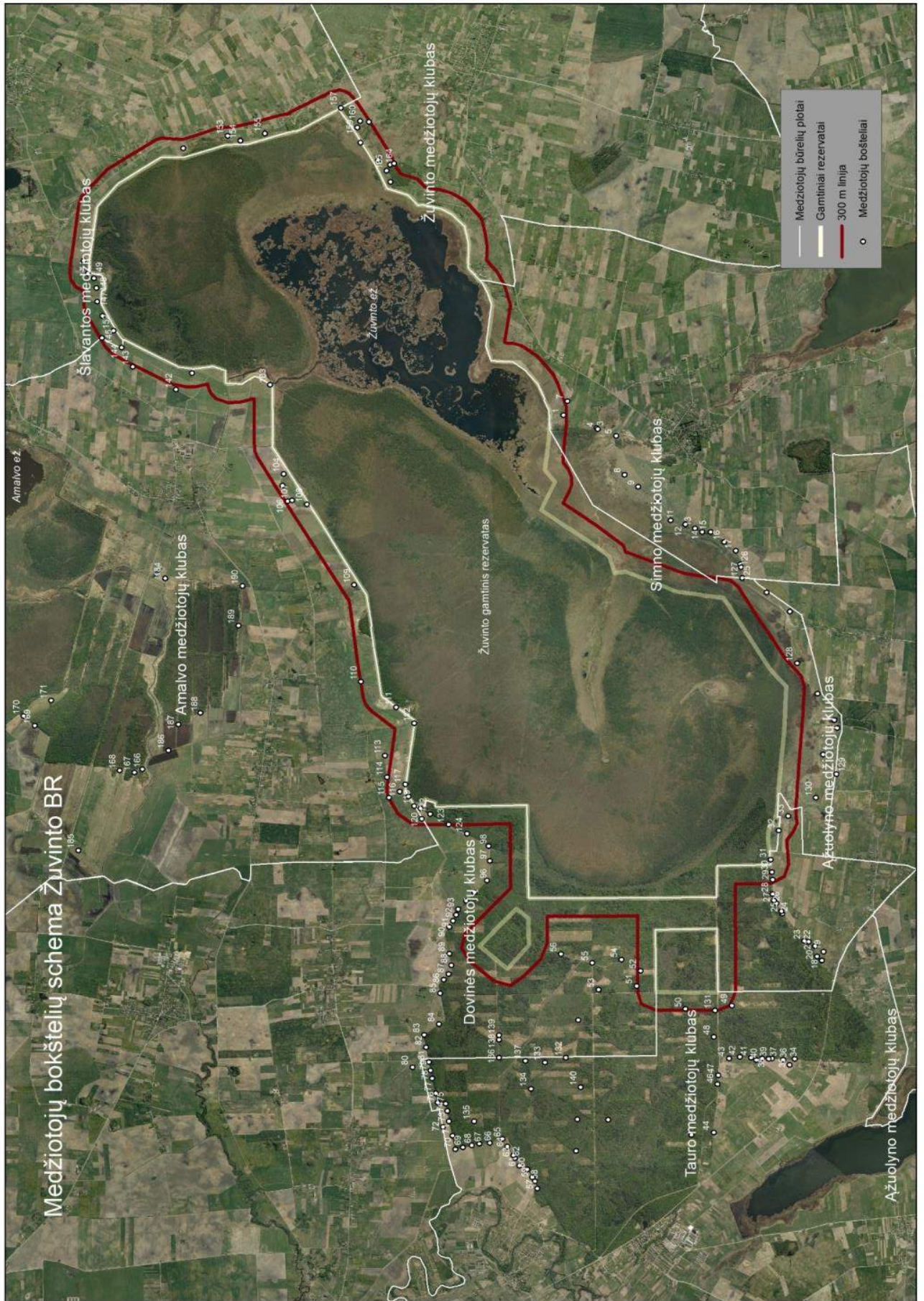
Šernų viliojimo praktikos atitikimas ES rekomendacijoms

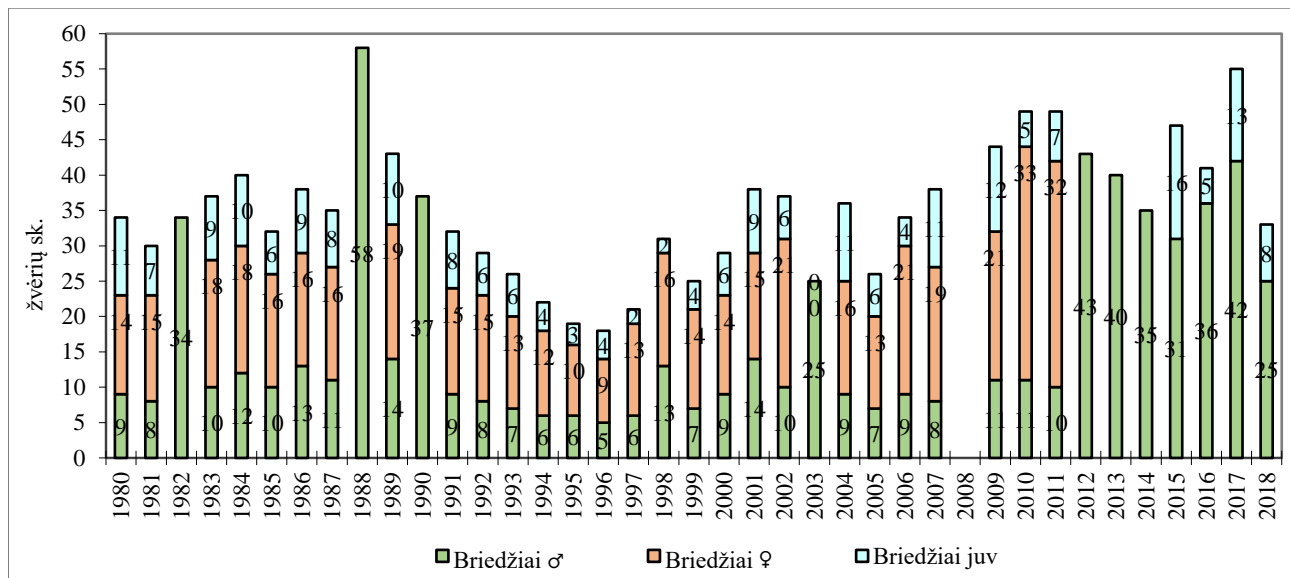
Europos Komisijos Sveikatos ir maisto saugos direktorato publikuotame darbiniam dokumente SANTE/7113/2015-Rev7 (*African Swine Fever Strategy for Eastern Part of the EU*) siūloma (3.1.1.p.) nustatyti, jog šernų viliojimui naudojamo pašaro kiekis neturėtų viršyti 10kg/km²/mėn.; pašarai kitų žvėrių šėryklose turi būti nepasiekiami šernams. Šios nuostatos galioja Lenkijos teritorijoje nuo 2017 m. sausio mėn. Vyriausiojo veterinarijos dydytojo nurodymu.

Šernų populiacija natūraliai reguliuojama pašarų prieinamumu žiemos metu, nuo to priklauso išgyvenamumas ir jauniklių skaičius vadose. Todėl dirbtinio šėrimo praktika saugomose teritorijose (ne komercinės medžioklės plotuose) yra netinkama, o šiuo metu nustatyti pašarų kiekiai viliojimo vietose yra keistini.

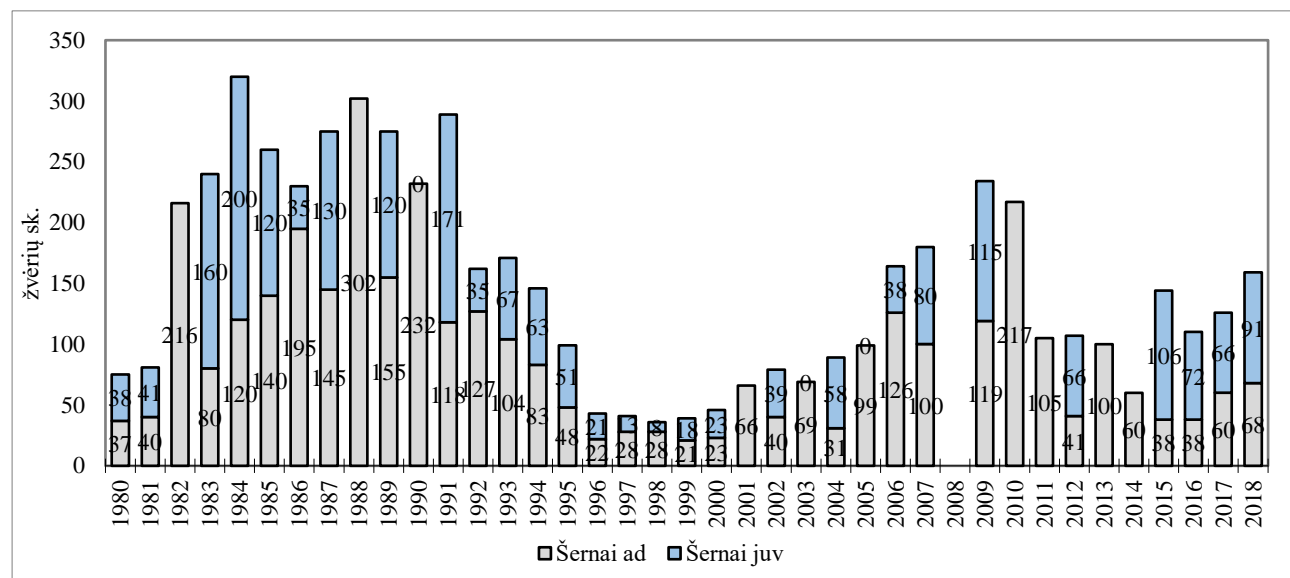

Pav. Šernų viliojimo vietose leidžiama išpilti iki 100 kg. pašaro vienu metu.

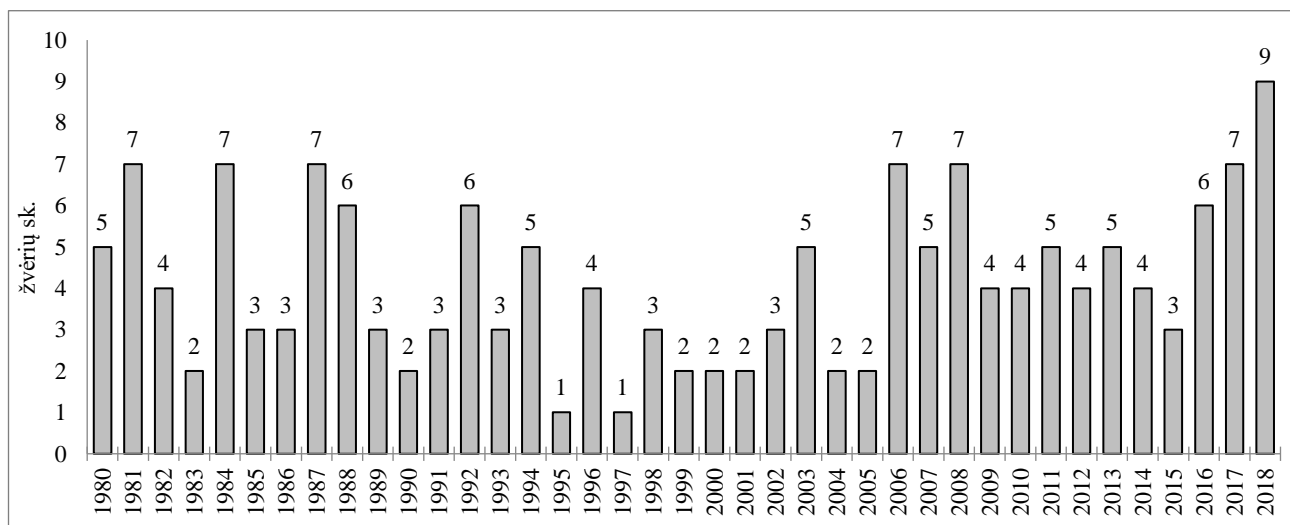

Pav. Briedžių skaičius Žuvinto gamtinio rezervato teritorijoje 1980 - 2018 m.

Pav. Šernų skaičius Žuvinto gamtinio rezervato teritorijoje 1980 - 2018 m.

Pav. Vilkų skaičius Žuvinto gamtinio rezervato teritorijoje 1980 - 2018m.

2.9. SAUGOMŲ, RETŲ RŪŠIŲ BEI ĮDOMŲ STEBĖJIMAI